

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE SÖZCÜK GRUPLARI VE ÖĞRETİMİ ÜZERİNE

Word Groups And Their Teaching In Turkey Turkish Language

Erhan DURUKAN*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; Türk dil bilgisinin tartışmalı alanlarından biri olan sözcük gruplarının Türkçe dil bilgisi terimleri sözlüklerindeki, Türk dil bilgisi kitaplarındaki, Türkçe öğretimi kaynak kitaplarındaki, ilk ve ortaöğretim müfredatlarındaki ve ders kitaplarındaki durumunu belirlemektir. Bu amaçla sözlükler, kaynak kitaplar, müfredatlar ve ders kitapları taranarak karşılaştırmalı olarak incelenmiş, sözcük gruplarıyla ilgili terimler ve bunların öğretimiyle ilgili unsurlar saptanmıştır. Çalışmanın sonunda; sözcük grupları konusunda gerek sözlüklerde gerekse kitaplarda terminoloji farklılıklarının olduğu, tanımlamalar ve örneklemelemlerde karmaşanın yaşandığı, Türkçe öğretimi kaynak kitaplarının bu konuda yetersiz olduğu, ilk ve ortaöğretim müfredatları ve ders kitaplarında iyileştirmelerin yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkçe öğretimi, dil bilgisi öğretimi, sözcük grupları, sözcük gruplarının öğretimi.

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the status of word groups in Turkish grammatical term books, Turkish grammar books, Turkish teaching source books, and primary and secondary education curricula. To do this, I comparably examined the textbooks, curricula and source books and determine the terms related to word groups and their teaching. The findings of this study can be summarized as follow: 1-) We see differences in dictionaries and textbooks about word groups, 2-) Definitions and exemplification are confusing, 3-) Turkish teaching source books are inadequate, and 4-) Primary and secondary education curricula should be improved.

Keywords: Turkish language teaching, grammar teaching, word groups, word groups teaching.

Giriş

Etkili dil becerilerinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) gelişimi temelde iyi bir dil bilgisine dayanmaktadır. Nitekim bilgi olmadan becerinin belirli bir seviyenin üstünde gelişemeyeceği unutulmamalıdır. Bu nedenle öğrencilerin iyi bir dil becerisine sahip olmasını isteyen eğitim sistemi, öncelikle öğrencilerine temel dil bilgisi kurallarını işlevsel biçimde kavratmakla işe başlamalıdır.

İlköğretimden yükseköğretimin sonlarına kadar çeşitli eğitim kademelerinde öğrencilere dil bilgisi dersleri verilmektedir. Ancak bazı araştırmalara göre dil bilgisi ile

* Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

ilgili temel kurallar öğrencilerde beceri hâline dönüştürülememektedir¹. Bu çelişkili durum, dil bilgisi öğretimiyle ilgili birtakım sorunların var olduğunu göz önüne sermektedir. Bu sorunların en önemlilerinden biri de literatürde yaşanan terim karmaşası ve bu karmaşanın ilköğretimden yükseköğretime kadar öğrencilere sunulan müfredatlara ve kitaplara yansımalarıdır. Bu karmaşadan dolayı üst kademelerde görevli eğitimciler alt kademelerden gelen öğrencilerin yanlış ve yetersiz bilgiye sahip olduklarından; öğrenciler de öğrendikleri aynı konuların kendilerine farklı kademelerde farklı terminolojiyle sunulmasından yakınmaktadır. Bu kısır döngü ise dil bilgisi kurallarının yeterince öğrenilememesine ve sınavlarda başarısızlığa neden olmaktadır.

Güncel Türkçe Sözlük'te "*Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer.*" olarak tanımlanan dil bilgisinin çalışma alanları içerisinde söz dizimi önemli bir yere sahiptir. Bu önem, söz dizimini oluşturan görevli ve anlamlı öğelerin ve öğeler arasındaki ilişkilerin bilinmesinin anlama ve anlatmaya katkısından kaynaklanmaktadır. Dil bilgisi öğretimiyle ilgili kaynaklardaki "*dil bilgisi öğretimi okuma-anlamadan ayrı tutulmamalıdır*" görüşü dikkate alındığında söz dizimini oluşturan öğelerin anlama ile ilişkisi daha da önem kazanmaktadır.

Söz dizimi öğeleri içinde sözcük gruplarının, anlam ilişkilerini ortaya koymak açısından ayrı bir önemi vardır. Başka bir deyişle, sözcük grupları tam olarak kavranılıp analiz edilemediğinde okunanların anlaşılması zorlaşmaktadır. "*Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu*"² şeklinde tanımlanabilen sözcük gruplarını Alyılmaz da şu şekilde açıklamaktadır³:

"Bir dilde kavramlar işaretlenirken/adlandırılırken bazen söz konusu kavramı ifade etmek için tek bir kavram işareti (kelime) yeterli gelmez. Bu durumda birden fazla anlam ögesi, görevli dil öğelerinin de (ek ve edatların da) yardımıyla dilin kuralları dâhilinde birlikte kullanılarak ilgili kavram işaretlenir. Türkçede belirtisiz isim tamlamalarının, niteleme sıfat tamlamalarının, tekrar gruplarının, birleşik kelimelerin, deyimlerin ... birden fazla anlam ögesiyle karşılandıkları ve genel anlamlı bir kavramı ifade ettikleri görülür."

Sözcük gruplarının okuma-anlama becerisi bakımından önemi dikkate alınarak bu çalışmada Türkçe dil bilgisi öğretiminin tartışmalı alanlarından biri olan sözcük

¹ İlhan Erdem, "Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C: 6, S: 1 (2007), s. 85-105; Adnan Karadüz, "İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının Öğreticilik Kavramı Bağlamında Eleştirisi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 21, S: 2 (2006), s. 13-31; Mehmet Yapıcı, "İlköğretim Dilbilgisi Konularının Çocuğun Bilişsel Düzeyine Uygunluğu", *İlköğretim Online*, C: 3, S: 2 (2004), s. 35-41.

² Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2003.

³ Cengiz Alyılmaz, "Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine", *Türk Dili*, S: 620 (2003), s. 148.

grupları ve öğretimi konusu ele alınmıştır. Çalışmada sözcük gruplarının Türk dil bilgisi kitaplarındaki, dil bilgisi/gramer terimleri sözlüklerindeki, ilk ve ortaöğretim ders kitaplarındaki, Türkçe öğretimi kaynak kitaplarındaki, ilköğretim ve ortaöğretim programlarındaki durumları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Türkçe Dil Bilgisi Terimleri Sözlükleriyle İlgili Bulgular: Çalışmada; Korkmaz'ın⁴, Hatiboğlu'nun⁵, Hengirmen'in⁶, Gürsoy-Naskali'nin⁷, Topaloğlu'nun⁸ ve Vardar'ın⁹ dil bilgisi/gramer ve dil bilim terimleri sözlükleri incelenmiştir. Tanımlamalarda Korkmaz'ın '<http://tdkterim.gov.tr/bts>' adresinde de yayımlanan *Gramer Terimleri Sözlüğü* esas alınmıştır. İncelenen altı sözlükte sözcük gruplarıyla ilgili belirlenen terimler Tablo'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerindeki Sözcük Gruplarıyla İlgili Terimler

Korkmaz	Hatiboğlu	Gürsoy Naskali	Hengirmen	Topaloğlu	Vardar
ad tamlaması	ad tamlaması	isim tamlaması	ad/isim tamlaması	isim tamlaması	ad tamlaması
-	adil tamlaması	-	adil tamlaması	-	-
bağlaçlı tamlama	bağlaçlı tamlama	-	bağlaçlı tamlama/ad öbeği	-	-
birleşik fiil	birleşik eylem	birleşik fiil	bişşik eylem	birleşik fiil	-
çıkmalı tamlama	çıkmalı tamlama	-	çıkmalı tamlama	-	-
deyim	deyim	deyim	deyim	deyim	deyim
ikileme/tekrar grubu	ikileme	-	ikileme	ikileme	ikileme
edat grubu	ilgeçli tamlama	edat grubu	ilgeçli tamlama/ilgeç öbeği	takı öbeği	-
iyelikli tamlama	iyelikli tamlama	-	-	-	-
bulunma grubu	kalmalı tamlama	-	kalmalı tamlama	-	-
unvan grubu	san	-	-	unvan öbeği	-
sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması
tamlama	tamlama	-	tamlama	tamlama	tamlama
yönelmeli tamlama/	yönelmeli tamlama	-	yönelmeli öbek	-	-

⁴ Zeynep Korkmaz, *A.g.e.*,

⁵ Vecihe Hatiboğlu, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara 1982.

⁶ Mehmet Hengirmen, *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınları, Ankara 1999.

⁷ Emine Gürsoy-Naskali, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 1997.

⁸ Ahmet Topaloğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989.

⁹ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, ABC Kitabevi, İstanbul 1988.

yönelme grubu					
kelime grubu	-	kelime grubu	öbek	öbek	öbek
bağlama grubu	-		-	bağlaç öbeği	-
ünlem grubu	-	-	ünlem grubu/öbeği	-	-
isnat grubu	-	-	-	-	-
yükleme grubu	-	-	-	-	-
çıkma grubu	-	-	-	-	-
vasıta grubu	-	-	-	-	-
fiil grubu	-	-	eylem öbeği	fiil öbeği	-
sayı grubu	-	-	-	sayı öbeği	-
ad-fiil grubu	-	-	-	isim-fiil öbeği	-
sıfat-fiil grubu	-	-	-	-	-
zarf-fiil grubu	-	-	-	zarf-fiil öbeği	-
ilgi grubu	-	-	-	-	-
-	-	-	ad öbeği	-	-
-	-	-	sıfat öbeği	-	-
birleşik ad	-	-	-	-	-
-	-	-	belirteç öbeği	-	-
ikilemeli tamlama	-	-	-	-	-

Tablo'de görüldüğü üzere sözcük gruplarıyla ilgili tespit edilen terimlerin bir bölümü sözlüklerin bir kısmında hiç yer almazken, bir kısmı da farklı sözlüklerde farklı terimlerle ifade edilmiştir. Bu nedenle sözlükler arasında terim birliğinin var olmadığı görülmektedir. Altı sözlüğün tamamında yer alıp da terim olarak üzerinde ortak yargıya varılan sözcük grupları “ad/isim tamlamaları”, “deyimler” ve “sıfat tamlamaları”dır.

“Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime veya kelime grubu” olarak tanımlanan ‘deyim’ ile “Somut, soyut adları ve kavramları çeşitli yönleriyle nitelemek veya belirtmek maksadıyla ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturduğu söz grubu” olarak tanımlanan ‘sıfat tamlaması’ konusunda sözlükler arasında bir karmaşa söz konusu değilken; “İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok addan oluşan tamlama” şeklinde tanımlanan ‘ad/isim tamlamalarının’ çeşitleri konusunda ise sözlükler arasında farklı adlandırmalar görülmektedir. Örneğin: Hatiboğlu ve Hengirmen ad/isim tamlamalarını ‘belirtili, belirtisiz, takısız ve zincirleme’ olarak dörde ayırırken; Korkmaz, Topaloğlu ve Vardar ‘belirtili, belirtisiz ve zincirleme’ olarak üçe; Gürsoy-Naskali ise ‘belirtili ve belirtisiz’ olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Sözlüklerde belirtili ve belirtisiz ad/isim tamlamalarının tanımlamaları ve örneklemeleri arasında bir ayrılık yokken, takısız isim tamlamasını sıfat tamlaması içinde örnekleyenler (Gürsoy-Naskali, Korkmaz, Topaloğlu ve Vardar)

vardır. Zincirleme isim tamlamasını ise yalnızca Gürsoy-Naskali ayrı bir tamlama çeşidi olarak değerlendirmemiştir.

“*Tamlayanı adlı olan tamlama*” olarak tanımlanan ‘adıl tamlaması’ sözlükler arasında yalnızca Hatiboğlu ve Hengirmen’in sözlüklerinde;

“*Tamlayanları arasında bağlaç olan ad veya sıfat tamlaması*” olarak tanımlanan ‘bağlaçlı tamlama/bağlaçlı ad öbeği’ Hatiboğlu, Korkmaz ve Hengirmen’in sözlüklerinde;

“*Ad soylu bir kelimeyle etmek, eylemek, olmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya birer sıfat-fiil ya da zarf-fiil ekleriyle birbirine bağlanmış iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü*” olarak tanımlanan ve tasvirî fiilleri de içine alan ‘bileşik fiil/birleşik eylem’ Hatiboğlu, Gürsoy-Naskali, Korkmaz, Hengirmen ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“*Bir nesneyi, bir oluş ve kılışı karşılamak üzere; aynı, yakın ya da zıt anlamlı ve eşit görevli iki kelimenin oluşturduğu kelime grubu*” olarak tanımlanan ‘tekrar grupları/ikilemeler’ Hatiboğlu, Korkmaz, Hengirmen, Topaloğlu ve Vardar’ın sözlüklerinde;

“*Bir adla bir ilgecin kurduğu tamlama*” olarak tanımlanan ‘ilgeçli tamlama/edat grubu/takı öbeği’ Hatiboğlu, Gürsoy-Naskali, Korkmaz, Hengirmen ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“*Ögelerden biri veya her ikisi de aynı iyelik eklerini alan ve tamlamanın birinci ögesi ikincinin sıfatı gibi kullanılan tamlama*” olarak tanımlanan ‘iyelikli tamlama’ Hatiboğlu ve Korkmaz’ın sözlüklerinde;

“*Bulunma durumu eki almış bir adın başka bir ad ögesi ile kurduğu kelime grubu*” olarak tanımlanan ‘bulunma grubu/kalmalı tamlama’ Hatiboğlu, Korkmaz ve Hengirmen’in sözlüklerinde;

“*Bir şahıs adı ile bir unvan ve akrabalık gösteren adın eksiz olarak yan yana gelerek oluşturduğu belirtme grubu*” olarak tanımlanan ‘unvan grubu/unvan öbeği/san’ Hatiboğlu, Korkmaz ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“*Bir adın anlamının tam olarak belirlenebilmesi için, o adın tamlayan görevindeki bir ad veya ad soylu sıfat, zamir gibi başka bir kelime ile tamamlanması; bir tamlayanla bir tamlananın oluşturduğu kelime grubu*” olarak tanımlanan ‘tamlama’ Hatiboğlu, Korkmaz, Hengirmen, Topaloğlu ve Vardar’ın sözlüklerinde;

“*Yönelme eki almış bir ad ögesinin başka bir ad ögesi ile oluşturduğu grup*” olarak tanımlanan ‘yönelme grubu/yönelmeli tamlama/yönelmeli öbek’ Hatiboğlu, Korkmaz ve Hengirmen’in sözlüklerinde;

“*Bağlaçlar ile birbirine bağlanmış ad veya ad soylu kelimelerin oluşturduğu kelime grubu*” olarak tanımlanan ‘bağlama grubu/bağlaç öbeği’ Korkmaz ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“Bir ünlem ile bir veya daha fazla ad ögesinin oluşturduğu kelime grubu” olarak tanımlanan ‘ünlem grubu/ünlem öbeği’ Korkmaz ve Hengirmen’in sözlüklerinde;

“Esas veya yardımcı bir fiilin, yalın veya çekim eklerinden biri ile genişletilmiş ad yahut sıfatlarla oluşturduğu grup” olarak tanımlanan ‘fiil/eylem grubu/öbeği’ Korkmaz, Hengirmen ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“Basamak sistemine göre sıralanmış ve herhangi bir ek almadan yan yana gelmiş sayı adlarının oluşturduğu grup” olarak tanımlanan ‘sayı grubu/sayı öbeği’ Korkmaz ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“-mAk, -mA, -İş/-Uş ekleriyle kurulmuş ve grup sonunda yüklem görevi almış bir ad-fiil ile bunun anlamını tamamlayan özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı öğelerinden oluşan kelime grubu” olarak tanımlanan ‘ad/isim fiil grubu/öbeği’ Korkmaz ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“Grup içinde yüklem görevi almış bir zarf-fiil veya ad çekimi ekleriyle genişletilerek zarf görevi yüklenmiş sıfat-fiil ekleri ile bunlara bağlı öğelerden oluşan kelime grubu” olarak tanımlanan ‘zarf fiil grubu/öbeği’ Korkmaz ve Topaloğlu’nun sözlüklerinde;

“Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu” olarak tanımlanan ‘kelime grubu/öbek’ Gürsoy-Naskali, Korkmaz, Hengirmen, Topaloğlu ve Vardar’ın sözlüklerinde ortak olarak yer almıştır.

Çıkmalı tamlama terimi hususunda ise Korkmaz ve diğer araştırmacılar arasında farklılık vardır. Hatiboğlu ve Hengirmen’de çıkmalı tamlama olarak adlandırılan terim Korkmaz’da “çıkma grubu” olarak adlandırılmıştır. Korkmaz’da “Çıkma durumu eki almış bir ad ögesi ile bir sıfat ya da ad soylu başka bir ögenin oluşturduğu ad grubu: kıldan ince, babadan kalma vb.” şeklinde tanımlanan çıkma grubu ile Hatiboğlu ve Hengirmen’de tanımlanan çıkmalı tamlama terimleri aynıdır. Korkmaz’da ise çıkmalı tamlama “Tamlayanı çıkma durumunda olan ve tamlananı iyelik eki almış bulunan tamlama: Çocuklardan ikisi, kitaplardan birkaçı vb.” şeklinde tanımlanmıştır.

“Yalın ya da iyelik eki almış bir adın kendinden sonra gelen bir sıfatla oluşturduğu yargı niteliğindeki grup” olarak tanımlanan ‘isnat grubu’, “Yükleme durumu eki almış bir ad ögesinin başka bir ad ögesi ile oluşturduğu ad ve sıfat görevindeki söz grubu” olarak tanımlanan ‘yükleme grubu’, “|+ IA/ vasıta eki almış bir ad ögesinin başka bir ad ögesi ile kurduğu kelime grubu” olarak tanımlanan ‘vasıta grubu’, “Sıfat gibi kullanılan fiil şekilleri ile oluşturulan ve cümle içinde ad, sıfat, özne, nesne, zarf gibi görevler yüklenebilen kelime grubu” olarak tanımlanan ‘sıfat fiil grubu’, “İlgi eki almış bir ad ya da ad soylu kelimenin ek almamış başka bir adla oluşturduğu grup” olarak tanımlanan ‘ilgi grubu’; “En az iki kelimededen oluşan ve bu kelimelerin kendi kavramları dışında yeni bir kavramı karşılamak üzere, birleşik kelime kalıbına göre bir araya gelerek meydana getirdikleri ad’ olarak tanımlanan ve Recaizade

Mahmut Ekrem, Ahmet Çağeroğlu gibi özel adları da kapsayan 'birleşik ad' ve "ikilemeli sözlerden kurulu tamlama türü: güzeller güzeli, tathlar tathısı vb." olarak tanımlanan 'ikilemeli tamlama' terimleri ise yalnızca Korkmaz'ın sözlüğünde yer bulurken; "Cümlede belirteç görevini üstlenmiş öbek: iki günden beri, dünden bu yana vb." şeklinde tanımlanan 'belirteç öbeği' de yalnızca Hengirmen'in sözlüğünde yer almıştır.

İncelenen altı dil bilgisi terimleri sözlüğü arasında, Gürsoy-Naskali'nin *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu* hariç, belirlenen terimlerin tanımlarına ve örneklerine yer verilmiştir. Gürsoy-Naskali'nin sözlüğünde ise diğer Türk lehçelerinde terimlere verilen adlar yer almıştır. Sözlüklerde tam anlamıyla terim birliğinin sağlanmadığı (*birleşik/bileşik, edat/ilgeç vb.*), aynı terimle karşılanmasına rağmen farklı tanımlama ve örneklemelerin olduğu terimlerin yer alabildiği (*çıkmalı tamlama/çıkma grubu gibi*), sözcük gruplarıyla ilgili terimlerin birçoğunun bazılarında yer almadığı dikkat çekmektedir. Sözcük grupları bakımından incelenen eserler içinde Korkmaz tarafından hazırlanan *Grammer Terimleri Sözlüğü*'nün en kapsamlı eser olduğu söylenebilir.

Türk Dil Bilgisi Kitaplarıyla İlgili Bulgular: Çalışmada; Ergin'in¹⁰, Karahan'ın¹¹, Banguoğlu'nun¹², Bozkurt'un¹³, Kükey'in¹⁴, Delice'nin¹⁵, Demir ve Yılmaz'ın¹⁶, Yüksekaya'nın¹⁷, Atabay, Kutluk ve Özel'in¹⁸, Karasoy vd.nin¹⁹, Koç'un²⁰, Eker'in²¹, Toparlı'nın²², Şimşek'in²³ ve Aktan'ın²⁴ dil bilgisi ve söz dizimiyle ilgili kitapları incelenmiştir. Kitaplarda sözcük gruplarıyla ilgili tespit edilen terimler Tablo 2'de gösterilmiştir:

¹⁰ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993.

¹¹ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

¹² Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 2004.

¹³ Fuat Bozkurt, *Türkçenin Gizemi*, Kavim Yayınları, İstanbul 2007.

¹⁴ Mazhar Kükey, *Türkçenin Dil Bilgisi 2*, Cem Ofset, Samsun 2003.

¹⁵ Halil İbrahim Delice, *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.

¹⁶ Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2009.

¹⁷ Gülden Sağol Yüksekaya, *Türk Dili Kitabı*, DUYAP Yayınları, İstanbul 2006.

¹⁸ Neşe Atabay, İbrahim Kutluk ve Sevgi Özel, *Sözcük Türleri*, TDK Yayınları, Ankara 1983.

¹⁹ Yakup Karasoy vd., *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

²⁰ Nurettin Koç, *Yeni Dilbilgisi*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1990.

²¹ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara 2005.

²² Recep Toparlı, Turan Karataş ve Hanifi Vural, *Türk Dili*, Seyran Yayınları, Sivas 1994.

²³ Rasim Şimşek, *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Kuzey Matbaacılık, Trabzon 1987.

²⁴ Bilal Aktan, *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.

Tablo 2. Türk Dil Bilgisi Kitaplarındaki Sözcük Gruplarıyla İlgili Terimler

Ergin	Karahan	Banguoğlu	Bozkurt	Kükey	Delice	Demir-Yılmaz
isim tamlaması	isim tamlaması	ad takımı	isim tamlaması	ad tamlaması	isim tamlaması	isim tamlaması
sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat takımı	sıfat tamlaması	ön ad tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması
aitlik grubu	-	-	ilgi ekli sözce	-	-	-
partisip grubu	sıfat-fiil grubu	sıfat-fiil öbeği	-	-	sıfat-fiil öbeği	sıfat-fiil grubu
gerundium grubu	zarf-fiil grubu	zarf-fiil öbeği	-	-	zarf-fiil öbeği	zarf-fiil grubu
fiil grubu	isim-fiil grubu	ad-fiil öbeği	-	-	isim-fiil öbeği	isim-fiil grubu
edat grubu	edat grubu	takı öbeği	ilgeçli sözce	ilgeç öbeği	edat öbeği	sontakı grubu
bağlama grubu	bağlama grubu	bağlam öbeği	bağlaçlı sözce	bağlama öbeği	bağlama edatı öbeği	bağlama grubu
ünlem grubu	ünlem grubu	ünlem öbeği	ünlemli sözce	ünlem öbeği	ünlem edatı öbeği	ünlem grubu
birleşik isim	birleşik isim grubu	ayama ve soyadı/ künye ve mahlas öbekleri	-	özel bileşik ad öbeği	özel isim öbeği	-
birleşik fiil	birleşik fiil	tasvir fiilleri / karmaşık fiiller	eylemli sözce	bileşik eylem	fiil öbeği	birleşik fiil
unvan grubu	unvan grubu	san öbeği	san tanımlı sözce	unvan öbeği	unvan öbeği	unvan grubu
tekrar grubu	tekrar grubu	-	ikilemeli sözce	ikileme	tekrar öbeği	ikilemeler
sayı grubu	sayı grubu	-	sayı sözcüklü sözce	sayı öbeği	sayı öbeği	sayı grubu
isnat grubu	isnat grubu	isim çekim öbeği	-	yükleme öbeği	iyelik öbeği	çekim grubu
	yükleme grubu	isim çekim öbeği	belirtme ekli sözce		belirtme öbeği	belirtme grubu
datif grubu	yönelme grubu	isim çekim öbeği	yönelme ekli sözce	datif öbeği	yönelme öbeği	yönelme grubu
lokatif grubu	bulunma grubu	isim çekim öbeği	bulunma ekli sözce	lokatif öbeği	kalma öbeği	bulunma grubu
ablatif grubu	uzaklaşma grubu	isim çekim öbeği	ayrılma ekli sözce	ablatif öbeği	ayrılma öbeği	ayrılma grubu
-	vasıta grubu	-	araç ekli sözce	-	-	-
-	eşitlik grubu	-	eşitlik ekli sözce	-	-	-
genitif grubu	-	-	-	genitif öbeği	ilgi öbeği	ilgi grubu
iyelik grubu	-	-	-	iyelik öbeği	-	iyelik grubu
-	-	zarf öbeği	-	belirteç	zarf öbeği	zarf grubu

öbeği						
-	-	saplama öbeği	-	-	saplama öbeği	-
-	-	-	soru ulamlı sözce	-	-	-
-	-	-	kısaltmalı sözce	-	-	-
-	-	-	-	-	şart-fiil öbeği	-
-	-	-	-	-	bağ-fiil öbeği	-
-	-	-	-	-	iki durumlu öbek	-
-	-	-	-	-	sıfat yapım ekli öbek	-
-	-	-	-	-	iktibas öbeği	-
-	-	-	-	-	yineleme öbeği	-
Yüksekkaya vd.	Atabay	Karasoy	Koç	Eker	Şimşek	Aktan
isim tamlaması	ad tamlaması	isim tamlaması	ad tamlaması	ad tamlaması	ad takımı	isim tamlaması
sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	sıfat tamlaması	ön ad tamlaması	sıfat tamlaması	ön ad takımı	sıfat tamlaması
aitlik grubu	-	aitlik grubu	ilgi ekiyle yapılan tamlama	aitlik grubu	-	aitlik grubu
sıfat-fiil grubu	-	sıfat-fiil grubu	eylemsili tamlama	sıfat-fiil grubu	-	sıfat-fiil grubu
zarf-fiil grubu	-	zarf-fiil grubu	-	zarf-fiil grubu	-	zarf-fiil grubu
isim-fiil grubu	-	isim-fiil grubu	-	isim-fiil grubu	-	isim-fiil grubu
edat grubu	ilgeç grubu/ ilgeçli tamlama	edat grubu	ilgeç öbeği/ ilgeçli tamlama	edat grubu	ilgeç öbeği	edat grubu
bağlama/ bağlaç grubu	-	bağlama grubu	bağlaçlı tamlama	bağlama grubu	bağlaç öbeği	bağlama grubu
ünlem grubu	-	ünlem grubu	ünlemli tamlama	ünlem grubu	ünlem öbeği	ünlem grubu
birleşik ad	-	birleşik isim	-	-	-	birleşik isim grubu
birleşik fiil	bileşik eylem	birleşik fiil	eylem öbeği	birleşik eylem grubu	eylem öbeği	birleşik fiil
unvan grubu	-	unvan grubu	-	unvan grubu	san öbeği	unvan grubu
tekrar grubu	ikilemeli ad	tekrar grubu	ikileme	tekrar grubu	ikileme	tekrar grubu
sayı grubu	-	sayı grubu	-	sayı grubu	sayı öbeği	sayı grubu

isnat grubu -	isnat grubu -	isnat grubu	iyelikli ad öbeği	isnat grubu	
yükleme grubu -	belirtme grubu -	belirtme grubu	belirtmeli ad öbeği	yükleme grubu	
yönelme grubu -	yaklaşma grubu	yönelmeli tamlama	yaklaşma grubu	yönelme grubu	
bulunma grubu -	bulunma grubu	kalmalı tamlama	bulunma grubu	kalmalı ad öbeği	bulunma grubu
çıkma grubu -	ayrılma grubu	çıkmalı tamlama	uzaklaşma grubu	çıkmalı ad öbeği	uzaklaşma grubu
araç grubu -	vasıta grubu -	-	-	-	vasıta grubu
eşitlik grubu -	-	-	-	-	eşitlik grubu
-	ilgi grubu	ilgi grubu	katılmalı ad öbeği	ilgi grubu	
-	iyelik grubu	adıl tamlaması	adıl tamlaması	iyelik grubu	
-	-	belirteç öbeği	belirteç öbeği	-	
-	-	deyim	deyim	-	
-	-	-	atasözü	-	
-	-	-	klişe kısaltma	-	
-	-	ikilemeli tamlama	-	-	
-	-	iyelikli tamlama	-	-	
-	-	eylemli tamlama	-	-	

Tablo2'de görüldüğü üzere terim sözlüklerinde olduğu gibi Türk dil bilgisi kitaplarında da sözcük grupları bakımından terim birliği yoktur. İncelen 15 kitabın tamamında yalnızca “ad/isim tamlaması/takımı” ve “ön ad/sıfat tamlaması/takımı” ortak konular olarak ele alınmıştır.

Terim sözlüklerinde olduğu gibi dil bilgisi kitaplarında da ad/isim tamlamaların türleri konusunda bir karmaşa söz konusudur. Belirtili ve belirtisiz ad/isim tamlamaları tüm kitaplarda ortak türler iken Yüksekaya, Karasoy vd., Şimşek, Banguoğlu bunlara zincirleme ad/isim tamlamasını; Demir ve Yılmaz, Bozkurt ve Aktan takısız/eksiz ad/isim tamlamasını; Toparlı, Atabay vd., Koç ve Eker takısız ve zincirleme ad/isim tamlamalarını; Delice ve Kükey de zincirleme, Arapça ve Farsça ad/isim tamlamalarını eklemektedir. Karahan ise yalnızca belirtili ve belirtisiz ad/isim tamlamalarına kitabında yer vermiştir. Takısız ad/isim tamlamalarına yer vermeyenler bu durumun örneklemelerini sıfat tamlaması içerisinde, zincirleme ad/isim tamlamasına yer vermeyenler de bu durumun örneklemelerini belirtili ad/isim tamlamalarında dikkatlere sunmaktadırlar. Delice ise eserinde “eksiz isim tamlaması” terimine yer vermekte; fakat bunu takısız isim tamlaması olarak açıklamamaktadır. Delice'ye göre, günümüzde kullanımı artan Funda Otel, Eczane Melis vb. tamlamalar eksiz isim tamlamalarıdır.

İsim tamlamalarıyla ilgili başka bir durum da tamlayanı adıl/zamir olan isim tamlamalarının (*benim evim, senin kitabın, onun arabası vb.*) adlandırılması hususudur. Ergin, Kükey, Karasoy vd., Koç, Şimşek, Aktan, Demir ve Yılmaz bu grubu adıl tamlaması/iyelik grubu/iyelik öbeği terimleriyle ayrı bir sözcük grubu olarak ele almaktayken, diğer araştırmacılar isim tamlamaları içerisinde değerlendirmektedir. Üstünova da ad tamlaması ve iyelik öbeği konusunda bu karışıklığın yaşandığını; fakat aralarında benzer noktalar kadar farklılıklar bulunduğunu belirterek bunların ayrı birer sözcük grubu olduğunu vurgulamaktadır²⁵.

Bazı sözcük grupları terim olarak dil bilgisi terimleri sözlüklerinde yer almadığı hâlde Türk dil bilgisi kitaplarında geçmektedir: Ergin tarafından “*aitlik ekine dayanan kelime grubu: tarihten önceki, yaşlı adamınki vb.*”²⁶ olarak tanımlanan ‘aitlik grubu/ilgi ekli sözcük/ilgi ekiyle yapılan tamlama’ Ergin, Eker, Koç, Aktan, Karasoy vd., Bozkurt ve Yüksekkaya’nın kitaplarında; Karahan tarafından “*birinci unsuru eşitlik eki taşıyan kısaltma grupları: sayıca fazla, zekâca üstün vb.*”²⁷ olarak tanımlanan ‘eşitlik grubu/eşitlik ekli sözcük’ Karahan, Bozkurt, Yüksekkaya ve Aktan’ın kitaplarında; Banguoğlu tarafından “*yargı öbeği teşkil etmeyen türlü kelime öbeklerinden meydana gelen ve cümledeki bir unsura açıklayıcı, hatırlatıcı anlam katan sözcük grubu*”²⁸ şeklinde açıklanan ‘saplama öbeği’ Banguoğlu ve Delice’nin kitaplarında; Koç tarafından “*çekimli eylemin ya da bir çekirdek tümcenin ad gibi kullanılması sonucu oluşan sözcük grubu: sağol sesi yeri göğü inletti vb.*”²⁹ olarak tanımlanan ‘eylemli tamlama’ yalnızca Koç’un kitabında; Bozkurt tarafından “*soru eki olarak kullanılan ‘mı’ biçimleriyle oluşturulan sözce: acı mı acı vb.*”³⁰ olarak tanımlanan ‘soru ulamlı sözce’ ve “*bir duygunun, bir düşüncenin küçültülmüş anlam birimleri: geçmiş olsun, günaydın vb.*”³¹ olarak tanımlanan ‘kısaltmalı sözce’ yalnızca Bozkurt’un kitabında; Eker tarafından “*sözcük gruplarının ve tümcelerin kısaltılması, yıpranması sonucunda ortaya çıkan sözcük grupları: eller yukarı, ileri marş vb.*”³² olarak tanımlanan ‘klîşe kısaltma’ yalnızca Eker’in kitabında; “*destekçi bir edatın bulunmadığı durumlarda şart ekinin cümleleri bir bütün olarak kelime öbeğine dönüştürmesi*” (s. 47) olarak tanımlanan ‘şart fiil öbeği’, “*-p/-ıp bağ fiil ekini almış fiil ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime öbeği*” (s. 47) olarak tanımlanan ‘bağ fiil öbeği’, “*birleşenleri oluşturan her iki ismin bir durum eki alması ile oluşan ekli bir kelime öbeği*” (s. 43) olarak tanımlanan ‘iki durumlu öbek’, “*yan yana durduğunda kelime öbeği denemeyecek ve anlamsal bütünlük oluşturmaktan uzak iki ismi sıfat göreviyle birleştirerek oluşan kelime öbeği*” (s. 44) olarak tanımlanan ‘sıfat yapım ekli öbek’, “*yapıca bağımsız bir kelimenin aynı anlam, tür ve işlev ile pekiştirme amacıyla birbirini takip eder bir şekilde ya da aralıklı olarak yinelenmesi yoluyla ortaya çıkan*

²⁵ Kerime Üstünova, “Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı”, *Türk Dili*, S: 641 (2005), s. 418.

²⁶ Muharrem Ergin, *A.ge.*, s. 363.

²⁷ Leyla Karahan, *A.ge.*, s. 83.

²⁸ Tahsin Banguoğlu, *A.ge.*, s. 519.

²⁹ Nurettin Koç, *A.ge.*, s. 355.

³⁰ Fuat Bozkurt, *A.ge.*, s. 58.

³¹ Fuat Bozkurt, *A.ge.*, s. 66.

³² Süer Eker, *A.ge.*, 478.

kelime dizim şekli" (s. 36) olarak tanımlanan 'yineleme öbeği' ve "*Türkçe cümle yapısı içinde yabancı dil kurallarına göre oluşturulmuş dil birlikleri*" (s. 48) olarak tanımlanan 'iktibas öbeği' yalnızca Delice'nin kitabında³³ terim olarak yer bulmaktadır.

İncelenen 15 dil bilgisi kitabı arasında ikisi³⁴ haricinde sözcük grupları ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Aynı bir konu olarak işlenmeyen kitaplarda sözcük gruplarına sözcük türleri içerisinde değinilmiştir. Sözcük gruplarını ayrı ayrı inceleyen kitaplarda gerek sınıflamalar gerekse terim adlandırmaları hususunda bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin: Demir ve Yılmaz, Yüksekaya, Delice, Karasoy vd., Karahan, Eker ve Aktan'ın kitaplarında isnat, yükleme, yönelme, bulunma, çıkma, araç, eşitlik ve ilgi grupları 'kısaltma grupları' başlığı altında ele alınırken; Banguoğlu ve Şimşek 'isim çekim öbekleri' başlığı altında, Koç 'ad durumu ekleriyle kurulmuş tamlama' başlığı altında, Bozkurt ve Kükey ise bağımsız sözcük grupları olarak incelemiştir. Ergin de bu sözcük gruplarını ayrı başlıklar altında ele almasına rağmen bunların birer kısaltma grubu sayılabileceğini belirtmiştir³⁵. Kısaltma grupları altında incelenen bu sözcük grupları arasında farklı terimlerin (yönelme grubu/datif öbeği/yaklaşma grubu gibi) kullanılmasının yanı sıra tanım ve örneklemeler konusunda da karmaşanın yaşandığı görülmektedir. Örneğin: baş açık, yalın ayak, saçı uzun gibi sıfat tamlamasının ters dizimi şeklinde oluşan sözcük grupları kaynaklarda isnat grubu/iyelikli ad öbeği terimleriyle ortak tanımlanırken Kükey'in kitabında bu sözcük grubu yüklem öbeği olarak adlandırılmaktadır. Hâlbuki yükleme grubu diğer kaynaklarda farklı tanımla (*birinci unsuru yükleme eki almış bir isimle yalın hâlde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubu*) ve farklı örneklerle (*yüzü aşkın, kılığı kıyafeti berbat, burasını tespit vb.*) açıklanmaktadır³⁶. Bu nedenle dil bilgisi kitapları arasında sözcük grupları içerisinde özellikle kısaltma grupları bakımından bir karmaşanın yaşandığı söylenebilir.

Kısaltma gruplarındaki duruma benzer şekilde birleşik fiiller/fiil grubu konusunda da kitaplar arasında farklı adlandırmalar ve tanımlamalar görülmektedir. Örneğin: Şimşek'te eylem öbeği başlığı altında yalnızca deyimleşmiş kullanımlar (*canı sıkılmak, dağlar dayanmamak vb.*) ele alınırken, diğer eylem öbeği, birleşik eylem grubu gibi benzer başlıklar altında deyimleşmiş kullanımların yanı sıra yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller (*yardım etmek, yapmış bulunmak vb.*) ve tasvirî fiiller (*düşeyazmak, bakakalmak, gelivermek, görebilmek vb.*) de ele alınmaktadır³⁷.

Diğer taraftan, dil bilgisi kitaplarının bazılarında sözcük grubu olarak kabul edilenlerin, bazılarında sözcük grubu başlığı altında ele alınmadığı dikkat çekmektedir. Örneğin: Ergin, Karahan, Yılmaz ve Demir, Eker, Banguoğlu, Aktan, Delice, Yüksekaya, Karasoy vd.'nin kitaplarında yer alan sıfat fiil/partisip, zarf fiil/gerundium, isim fiil

³³ Halil İbrahim Delice, *A.ge.*,

³⁴ Neşe Atabay, İbrahim Kutluk ve Sevgi Özel, age.; Recep Toparlı, Turan Karataş ve Hanifi Vural, *A.ge.*,

³⁵ Muharrem Ergin, *A.ge.*, s. 370-372.

³⁶ Bilal Aktan, *A.ge.*, s. 75.

³⁷ Rasim Şimşek, *A.ge.*, s. 376.

grupları Toparlı, Atabay vd., Bozkurt, Kükey ve Şimşek'in kitaplarında ele alınmazken, Koç'un kitabında yalnızca sıfat fiil grubu, eylemsili tamlama adı altında incelenmiştir. Aynı şekilde araç/vasita grubu Yüksekaya, Bozkurt, Karasoy vd., Karahan ve Aktan'ın kitaplarında yer alırken diğer kitaplarda sözcük grupları altında bu grup incelenmemiştir. Atasözleri de Eker tarafından sözcük grupları çatısında ele alınırken diğer kitaplarda sözcük grupları içerisinde değerlendirilmemiştir. Bir başka husus da bir dil bilgisi kitabında ayrı bir sözcük grubu olarak ele alınan kavram işaretlerinin diğer kitaplarda farklı bir sözcük grubu altında incelenmesidir. Örneğin: Eker'in ayrı bir sözcük grubu niteliğinde *klişe kısaltma* ve Bozkurt'un *kısaltmalı sözce* olarak adlandırdığı sözcük grubuna, diğer kitaplarda kısaltma grupları başlığı altında rastlanmaktadır.

İncelenen Türk dil bilgisi kitaplarına genel olarak bakıldığında; sözcük grupları bakımından kitaplar arasında tam anlamıyla bir terim birliğinin olmadığı (*ablatif grubu/uzaklaşma grubu/ayrılma ekli sözce gibi*), aynı terimle karşılanan sözcük gruplarının farklı tanımlar ve farklı örnekler içerebildiği (*isnat grubu ve yükleme grubu gibi*), sözcükler arasındaki hangi birleşme durumlarının sözcük grupları başlığı altında değerlendirileceği konusunda ortak kabullerin olmadığı (*isim fiil, sıfat fiil, zarf fiil, vasita, eşitlik gruplarının, atasözlerinin sözcük grubu olup olmadığı gibi*), dil bilgisi terimleri sözlükleriyle kavramlar konusunda terminoloji farklılıklarının olduğu görülmektedir.

Türkçe Öğretimi Kaynak Kitaplarıyla İlgili Bulgular: Çalışmada Özbay'ın (2007), Kırkkılıç ve Akyol'un (2007), Yıldız vd.'nin (2006), Sever'in (2004), Cemiloğlu'nun (2004), Öz'ün (2003), Sağır'ın (2002), Demirel ve Demirel'in (2006), Kavcar, Oğuzkan ve Sever'in (2005), Calp'ın (2005), Yılmaz'ın (2007), Keskinliç ve Keskinliç'in (2005), Tazebay ve Çelenk'in (2008) Türkçe öğretimiyle ilgili kitapları incelenmiştir. Kitaplarda sözcük grupları ve öğretimiyle ilgili bölümlerin olup olmadığı taranmıştır.

13 kaynak kitabın incelenmesi sonunda özel olarak sözcük gruplarının öğretimi ve sorunlarıyla ilgili hiçbir bölüme rastlanmadığı gibi, genel olarak dil bilgisi ile ilgili de kitaplarda yeterli çalışmanın yer almadığı belirlenmiştir. İncelenen 13 kitap arasında yalnızca Yıldız ve Sağır'ın kitaplarında genel olarak cümle bilgisinin öğretimiyle ilgili sorun ve bilgilere yer verilmişken, Calp'ın kitabında yalnızca isim tamlamalarının öğretimiyle ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir. Bu nedenle Türkçe öğretimi kaynak kitaplarında genelde dil bilgisi öğretimi, özelde sözcük gruplarının öğretimi yeterince ele alınmamıştır.

İlk ve Ortaöğretim Müfredatlarıyla İlgili Bulgular: Çalışmada ilköğretim ikinci Kademe (6-8. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi 9., 10., 11., 12. Sınıflar Öğretim Programı incelenmiştir. Programların dil bilgisi ile ilgili kazanımları taranarak sözcük gruplarıyla ilgili ifadeler belirlenmiştir.

İlköğretim müfredatında sözcük gruplarıyla ilgili belirlenen kazanımlar ve açıklamalar şunlardır (*Kazanımların başındaki numaralar programdaki amaç/kazanım dikkate alınarak yazılmıştır.*):

6. sınıf:

2. 5. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

(Açıklama: İsim tamlamalarında belirtili ve belirtisiz tamlama çeşitlerine değinilir. Zincirleme isim tamlamasının ayrı bir tamlama çeşidi olmadığı, belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının iç içe girmesiyle oluştuğuna dikkat çekilir. İsim tamlamalarının anlam özelliklerine ağırlık verilir.)

2. 7. Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

(Açıklama: Öğrencilerin cümle ya da metin içinde isim ve sıfat tamlamalarını, bunların iç içe girmiş biçimlerini bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.)

7. sınıf:

2. 1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

(Açıklama: Türemiş fiillerde kök ile gövde arasındaki anlam ilişkilerine dikkat çekilir. Birleşik fiillerin kuruluş özelliklerine değinilir. Kurallı birleşik fiillerin anlam özellikleri vurgulanır.)

2. 2. Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

8. sınıf:

1. 4. Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

(Açıklama: Öğrencilerin cümle ya da metin içinde fiilimsi ile buna bağlı kelime ya da kelime gruplarını bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.)

İlköğretim 2. kademe müfredatına sözcük grupları açısından bakıldığında isim ve sıfat tamlamalarına, birleşik fiillere ve fiilimsiyle kurulan sözcük gruplarına yer verildiği görülmektedir. Literatürde karmaşanın yaşandığı isim tamlamalarının türleri konusunda ise, müfredatta yalnızca belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının varlığı dikkat çekmekte ve zincirleme isim tamlamasının ayrı bir tamlama çeşidi olmadığı vurgulanmaktadır.

Sözcük gruplarıyla ilgili ifadelerle bakıldığında anlam unsuruna önem verildiği, kuralların anlam özellikleriyle birlikte kavratılması üzerinde durulduğu, gerek kazanımların gerekse açıklamaların sözcük grupları hususunda ayrıntıya inilmediği görülmektedir. 2. kademe öğrencilerinin seviyesi göz önünde bulundurulduğunda sözcük gruplarının fazla ayrıntıya inilmeden ele alınmasının yararlı olduğu düşünülebilir de, farklı sözcük gruplarının programda yer almasının öğrencilere giriş niteliğinde bilgi sağlayabilmesi açısından daha yararlı olabileceği söylenebilir.

Ortaöğretim müfredatında sözcük gruplarıyla ilgili belirlenen kazanımlar ve açıklamalar ise şunlardır (*Kazanımların başındaki numaralar programdaki amaç/kazanım dikkate alınarak yazılmıştır.*):

9. sınıf:

3. 1. Kelime gruplarının oluşma nedenlerini açıklar.
3. 2. Kelime gruplarını sınıflandırır.
3. 3. Kelime gruplarının ifadeye kattığı değerleri tartışır.
3. 4. Metindeki deyimleri bulur, özelliklerini açıklar.

(Açıklama: Deyimlerin; kalıplaşmış sözler olduğu, kelimelerinin yerlerinin değiştirilemediği ve hiçbir kelimesinin atlamadığı belirtilir. Kısa, özlü ve etkili anlatımlar olduğu, kelime grubu şeklinde olabileceği söylenir.)

3. 9. İkilemelerin oluşumunu belirler.

(Açıklama: İkilemelerin; aynı kelimelerin, yakın anlamlı kelimelerin, zıt anlamlı kelimelerin, biri anlamlı biri anlamsız/anlamı unutulmuş kelimenin, iki anlamsız/anlamı unutulmuş kelimenin, yansıma kelimelerin tekrarıyla oluşan kelime grubu olduğu belirtilir. Ayrıca ikilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti konulamayacağı da vurgulanır.)

3. 12. İsim tamlamalarının oluşumunu açıklar.
3. 13. Cümledeki isim tamlamalarını ayırır.
3. 14. İsim tamlamalarını gruplandırır, işlevlerini belirler.
3. 15. Sıfat tamlamalarının oluşumunu açıklar.

3. 16. Sıfat tamlamasının özelliklerini araştırır, anlam ve yapı bakımlarından isim tamlamasından farklılıklarını tartışır.

3. 17. Bağlaçlarla oluşturulan kelime gruplarının yapısını ve işlevini açıklar.

(Açıklama: "ve, ile, ne...ne, hem...hem, ya...ya, yahut, veya, ya da, ha...ha, gerek... gibi bağlaçlarla oluşturulan kelime gruplarını örneklendirir.)

3. 18. Edatlarla oluşturulan kelime gruplarının yapısını ve işlevini açıklar. (Açıklama: "gibi, kadar, diye..." edatlarıyla oluşan kelime gruplarına örnekler verilir.)

3. 19. Ünlem gruplarının oluşumunu açıklar.
3. 20. Ünlem gruplarına ne zaman baş vurulduğunu belirler.
3. 21. Unvan gruplarının oluşumunu açıklar.

(Açıklama: Bir kişi adıyla unvan veya akrabalık adlarının oluşturduğu gruplara "unvan grubu" dendiği ve meslek, akrabalık ve saygı bildiren unvan gruplarının bulunduğu söylenir.)

3. 22. Kelime gruplarının cümlede yüklendiği işlevleri açıklar.
3. 23. Kelime gruplarının anlatımdaki işlevlerini belirler.

3. 24. Kelime gruplarını yerinde ve doğru kullanır.

Ayrıca programın giriş bölümünün 9. sınıfla ilgili bölümünde “*Kelime Bilgisi adlı ünite de belirlenen amaç ve bu amaçlar altında sıralanan kazanımlar, önerilen etkinlikler, seçilen metinler çevresinde değerlendirilmeli ve uygulanmalıdır. Kelimelerin öğrenilecek bir kalıp değil; kullanılacak bir anlatım birimi olduğu, kullanıldıkça da benimsendiği ve zenginleştiği sezdirilmelidir. Öğretmen, seçilen metinler üzerinde kelime düzeyinde dil ve anlatım çalışması yaptırmalıdır. Kelimelerin veya kelime gruplarının niçin seçildikleri, metinde kazandıkları değerler, anlatımda yüklendikleri işlevler, birlikte kullanıldıkları kelimelerle ses ve anlam bakımlarından sağladıkları yapılar ve çağrışımlar üzerinde öğrencilere sorular yöneltilmelidir.*” sözcük gruplarına atıf yapılarak okuma-anlama ile ilişkisi kurulmaktadır.

10. sınıf:

3. 12. Bağlaçlarla nasıl kelime grubu oluşturulduğunu araştırır.

3. 15. Birleşik fiillerin oluşumunu açıklar.

3. 16. Yeterlik, tezlik, sürerlik ve yakınlık fiillerini birbirinden ayırır; bunların cümleye kazandırdığı anlamları tartışır.

Ayrıca programın son bölümünde sıralanan beceriler arasında araştırma becerileri başlığı altında “*Yazılarında ve konuşmalarında kalıplaşmış ifadelerle, kelime gruplarını işlevlerine göre kullanır.*” ifadesiyle yine sözcük gruplarının işlevsel kullanımı vurgulanmaktadır.

Ortaöğretim müfredatına sözcük grupları açısından bakıldığında, kavratılması beklenen sözcük gruplarında ilköğretim müfredatına göre artış olsa da (*deyim, ikileme, isim tamlamaları, sıfat tamlaması, bağlaç grubu, edat grubu, ünlem grubu, unvan grubu, birleşik fiiller*) terimler sözlüklerinde ve dil bilgisi kitaplarında var olan birçok sözcük grubunun müfredatta yer almadığı, kazanımların ve açıklamaların ayrıntılı yazılmadığı görülmektedir. Ortaöğretim düzeyindeki bir öğrencinin bilişsel yönden belirli bir seviyeye geldiği düşünüldüğünde, müfredatta sözcük gruplarının birçoğuna yer verilmemesinin (*iyelik grubu, sayı grubu, isnat grubu, yükleme grubu, yaklaşma grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu vd.*) ve açıklama kısımlarında ayrıntıya inilmemesinin bir eksiklik olduğu söylenebilir.

İlk ve Ortaöğretim Ders Kitaplarıyla İlgili Bulgular: 2005 yılından itibaren uygulanan müfredatla birlikte kitaplar; öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olarak üç şekilde sunulmuştur. Öğrenci ders kitaplarında metinlere, öğrenci çalışma kitaplarında etkinliklere, öğretmen kılavuz kitaplarında da yönlendirici ifadeler ve ek bilgilere yer verilmiştir. Dil bilgisinde öğrencilere hangi konuların kavratılacağı hususunda yönlendirmeler kılavuz kitaplarda yer aldığından çalışmada Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) hazırladığı kılavuz kitaplardaki sözcük gruplarıyla ilgili bölümler değerlendirilmiştir.

6. sınıf kitabında sözcük grupları içerisinde deyimler (*Öğrencilerinize deyimlerin; birden fazla kelimededen oluşan, asıl anlatmak istediğinden başka şeyler anlatan, anlatımı etkili hâle getiren özlü sözler olduğunu belirtiniz.*), isim tamlamaları (*Öğrencilerinize isim tamlamalarının en az iki ismin bir araya gelmesiyle oluştuğunu, bu tamlamaların tek bir varlığı karşıladığını söyleyiniz. İsim tamlamalarının birbirini tamamlayan en az iki unsurdan oluştuğunu, bu unsurlardan birincisine tamlayan, ikincisine tamlanan dendiğini kavratmaya yönelik etkinliği yaptırınız. Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ve tamlananın ek aldığını, belirtisiz isim tamlamalarında ise yalnızca tamlananın ek aldığını fark etmelerini sağlayınız. Zincirleme isim tamlamasının belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının iç içe geçmesinden oluştuğuna dikkat çekiniz.*), sıfat tamlaması (*Tablolara yazdıkları tamlamalardan hareketle sıfat tamlamalarının bir sıfatla bir ismin bir araya gelmesinden; isim tamlamalarının ise iki ismin bir araya gelmesinden oluştuğunu öğrencilerinize açıklayınız.*) yer almaktadır. Bu nedenle kitabın müfredatı uygunluk gösterdiği görülmektedir.

7. sınıf kitabında sözcük grupları içerisinde birleşik fiiller (*Öğrencilerinize birleşik fiillerin isimlere olmak, etmek, eylemek, kılmak, yapmak yardımcı fiillerinin getirilmesiyle, fiillere -e bil-, -i ver-, -e kal-, -e dur-, -e yaz- yardımcı fiillerinin getirilmesiyle ve deyimleme yoluyla olmak üzere üç şekilde oluştuğunu örneklerle açıklayınız.*) yer almaktadır. Müfredatta da 7. sınıf düzeyinde yalnızca birleşik fiillerin yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda kitabın müfredatı uygunluk gösterdiği görülmektedir. Ayrıca kitaptaki yönlendirmelerin birleşik fiillerin oluşumu bakımından dil bilgisi kitaplarındaki tanımlara uygunluk gösterdiği söylenebilir.

8. sınıf kitabında sözcük grupları içerisinde fiilimsiye bağlı sözcük grupları (*verilen bir hikâyeden hareketle fiilimsilerin ve bu fiilimsilere bağlı sözcük gruplarının bulunarak cümle içinde kullanılmasına yönelik etkinlikle*) yer almaktadır. Müfredatta da 8. sınıf düzeyinde yalnızca fiilimsiye bağlı sözcük gruplarının yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda kitabın müfredatı uygunluk gösterdiği görülmektedir. Kitapta fiilimsilere bağlı sözcük gruplarının isim fiil grubu, sıfat fiil grubu, zarf fiil grubu şeklinde çeşitlendirilmediği belirlenmiştir. Sınıf seviyesi açısından bu ayrıntıya girilmemesinin yararlı olduğu söylenebilir.

İncelenen ortaöğretim kitapları içerisinde 9. sınıf *Dil ve Anlatım* kitabı ile *Açık Öğretim Lisesi Dil ve Anlatım* kitabında belirlenen sözcük grupları ise deyimler, tekrar grubu, isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, bağlaç grubu, edat grubu, ünlem grubu, unvan grubu, sayı grubu, birleşik fiiller ve fiilimsiye bağlı gruplardır. Ortaöğretim kitaplarında fiilimsiye bağlı grupların isim fiil grubu, sıfat fiil grubu ve zarf fiil grubu olarak çeşitlendirildiği; kuralların örnek metinler ve bu metinlere bağlı sorularla sezdirilip kavratılmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Kitaplar müfredatla karşılaştırıldığında uygunluk arz ettiği; terim sözlükleri ve Türk dil bilgisi kitaplarında yer alan sözcük gruplarıyla karşılaştırıldığında ise ders kitaplarında eksikliklerin olduğu görülmektedir.

Kılavuz kitaplarda sözcük gruplarıyla ilgili bilgilerin yanı sıra çalışma kitaplarındaki etkinliklere de yönlendirmeler bulunmaktadır; fakat çalışma kitaplarındaki etkinlikler dil bilgisi kurallarının sezdirilip kavratılmasından ziyade, alıştırmaya yönelik

yöneliktir³⁸. Bu nedenle çalışma kitaplarındaki etkinlikler ancak konunun öğrenilmesinden sonra sürece fayda sağlamakta, kavramların öğrenilmesini olumlu yönde etkileyememektedir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye Türkçesindeki sözcük gruplarının Türkçe dil bilgisi terimleri sözlüklerindeki, Türk dil bilgisi kitaplarındaki, Türkçe öğretimi kaynak kitaplarındaki, ilk ve ortaöğretim müfredatlarındaki ve ders kitaplarındaki yerinin incelendiği bu çalışmanın sonuçları ve bu sonuçlar doğrultusunda sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Türkçe dil bilgisi terimleri sözlükleri arasında sözcük grupları açısından tam anlamıyla terim birliğinden söz edilememekte, aynı terimle karşılanan sözcük gruplarının farklı tanım ve farklı örneklerle sözlüklerde yer aldığı görülmektedir. Dil bilgisi terimleri sözlüklerindeki bu karmaşanın hem dil bilgisi kitaplarına hem de dil bilgisi öğretimiyle ilgili diğer kaynaklara yansdığı düşünüldüğünde bu karmaşanın dil bilgisi öğretimine zarar verdiği söylenebilir. Bu nedenle terim sözlükleri arasında büyük ayrılıkların olmasının önüne geçilmelidir.

2. Türk dil bilgisi kitaplarına sözcük grupları açısından bakıldığında sözlüklerdekine benzer şekilde terim birliğinin olmadığı; hatta kitaplardaki karmaşanın daha ileri boyutta olduğu görülmektedir. Gerek adlandırma, tanım ve örneklemelerde görülen farklılıklar gerekse hangi durumların sözcük grupları içerisinde değerlendirileceği hususundaki görüş farklılıkları dil bilgisi öğretiminde büyük sıkıntılara ve öğrenme güçlüklerine yol açmaktadır. Özellikle farklı kademelerde farklı dil bilgisi kaynak kitaplarından yararlanan öğrenciler sürekli kavram karmaşası yaşayarak dil bilgisini işlevsel olarak beceriye dönüştürmekten uzaklaşmaktadırlar. Bu konuda tam anlamıyla görüş birliği sağlanamayacaksa da öğretim kurumlarına sunulan dil bilgisi kaynak kitaplarında terim birliğine dikkat edilmelidir.

3. Genel olarak Türkçe öğretmeni bölümü lisans öğrencilerine yönelik hazırlanan Türkçe öğretimi kaynak kitapları dil bilgisi ve sözcük gruplarının öğretimi açısından yetersiz düzeydedir. Beceri boyutunun gelişmesi hususunda bilginin önemi göz önünde bulundurulduğunda, dil becerilerinin geliştirilmesini vurgulayan Türkçe öğretimi kaynak kitapları genelde dil bilgisi, özelde ise sözcük gruplarının öğretimi konusunda gerekli çalışmaları (sorunları ve çözüm önerilerini) içermelidir. Bu nedenle Türkçe öğretimi kaynak kitaplarının hazırlayıcıları, dil bilgisini tamamen göz ardı etmemelidir.

4. İlköğretim 2. kademe programında sözcük grupları açısından fazla detaya inmemeye hususunda seviyeye uygunluk gösterilse de ele alınması gereken sözcük grupları

³⁸ Erhan Durukan, *Türkçe Dersi Öğretim Programının (6-8. Sınıflar) Hedef ve Kazanımları Doğrultusunda 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Değerlendirilmesi*, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2008, s. 107.

basit düzeyde artırılmalıdır. Örneğin: Bu dönemde öğrencilere iyelik grubu, aitlik grubu, unvan grubu, sayı grubu ve tekrar grubu basit yapıları nedeniyle tanıtılabilir.

5. Ortaöğretim programında ise eksik bırakılan sözcük gruplarının ortaöğretimin ileri kademelerine (11. ve 12. sınıflar) doğru tamamlanması ve kazanımlarla ilgili açıklamaların ikilem oluşturmayacak biçimde ayrıntılandırılması gerekmektedir. Diğer taraftan ilk ve ortaöğretim müfredatları arasında tutarlılık sağlanmalıdır. Örneğin: İlköğretim müfredatında isim tamlamasının türleri olarak yalnızca belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları kabul ediliyorsa bu durum ortaöğretim müfredatında da devam ettirilmelidir.

6. İlköğretim ders kitapları sözcük grupları açısından müfredata uygunluk gösterse de kitaplarda kavramların sezdirilmesi ve kavratılması aşamasında daha fazla örnek ve etkinliklere yer verilmelidir. Ortaöğretim ders kitaplarında sözcük gruplarının tamamına yönelik örnek ve etkinliklere yer verilmeli; metinlerden hareketle sözcük gruplarının okuduğunu anlama açısından önemi öğrencilere sezdirilmelidir. Gerek ilköğretim gerekse ortaöğretimde sözcük gruplarının analizi ek-kök ayrımı şekliyle bırakılmamalı, anlamla ilişki kurulmalıdır.

7. Öğrenciler, ders kitaplarındaki metinlerde birçok sözcük grubuyla karşılaşmaktadır. Bu grupların, anlamı ne şekilde etkilediğinin öğrencilere metin üzerinden kavratılması metinlerin anlaşılabilirliğini ve dil bilgisinin işlevselliğini artıracaktır. Bu nedenle, metinlerin anlam yönünden çözümlenmesinde sözcük grupları-anlam ilişkisi göz önünde bulundurulmalı, ders kitaplarına metinler seçilirken daha karmaşık yapılar üst sınıflara doğru artırılmalıdır.

8. Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dil bilgisi kurallarına yönelik bilgiler, örnekler ve ek etkinlikler artırılmalıdır.

9. Sözcük gruplarının kavranmasının ve analiz edilmesinin okuma-anlama sürecindeki olumlu etkisi göz önünde bulundurularak ilköğretimde ve özellikle ortaöğretimde dil bilgisiyle ilgili derslerde bu konuya ayrılan süre uzatılmalıdır. Bu nedenle ilk ve ortaöğretim ders programlarında dil bilgisi ders saatlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

10. Türkçe öğretmenliği bölümü lisans programlarına yeniden yapılanma çerçevesinde konulan becerilerin öğretimi derslerinin (Okuma Eğitimi, Yazma Eğitimi, Konuşma Eğitimi, Dinleme Eğitimi) yanı sıra ayrı bir ders olarak Dil Bilgisi Öğretimi dersi de eklenmeli; dersin içeriği sorunların belirlenmesi, dil bilgisi konularının hangi tekniklerle ne şekilde öğretilceğinin öğretmen adaylarına kavratılması yönünde düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA:

- AKTAN, Bilal, *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.
- ALYILMAZ, Cengiz, "Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine", *Türk Dili*, S:620 (2003), s. 148-156.
- ATABAY, Neşe - KUTLUK İbrahim - ÖZEL, Sevgi, *Sözcük Türleri*, TDK Yayınları, Ankara 1983.
- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- BOZKURT, Fuat, *Türkçenin Gizemi*, Kavim Yayınları, İstanbul 2007.
- CALP, Mehrali, *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitabevi, Konya 2005.
- CEMİLOĞLU, Mustafa, *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Aktüel Yayıncılık, İstanbul 2004.
- DELİCE, Halil İbrahim, *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- DEMİR, Nurettin - YILMAZ, Emine, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2009.
- DEMİREL, Özcan - DEMİREL, Melek, *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2006.
- DEMİRKOL, Selmi, *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007.
- DURUKAN, Erhan, *Türkçe Dersi Öğretim Programının (6-8. Sınıflar) Hedef ve Kazanımları Doğrultusunda 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Değerlendirilmesi*, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2008.
- EKER, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara 2005.
- ERDEM, İlhan, "Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretileme Güçlükleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C: 6, S:1 (2007), s. 85-105.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993.
- GÜRSOY-NASKALİ, Emine, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- HATİBOĞLU, Vecihe, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara 1982.
- HENGİRMEN, Mehmet, *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınları, Ankara 1999.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/> (ET: 10.02.2010)

KARADÜZ, Adnan, "İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının Öğreticilik Kavramı Bağlamında Eleştirisi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 21, S: 2 (2006), s. 13-31.

KARAHAN, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

KARASOY, Yakup vd., *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

KAVCAR, Cahit - OĞUZKAN, Ferhan - SEVER, Sedat, *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara 2005.

KERİMOĞLU, Caner, "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine I (Kelime Grupları)", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:20 (2006), s. 106-118.

KESKİNKILIÇ, Kadir - KESKİNKILIÇ, Sultan Bilge, *Türkçenin Temel Becerileri ve İlkokuma Yazma Öğretimi*, Asil Yayıncılık, Ankara 2005.

KIRKILIÇ, Ahmet - AKYOL, Hayati, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2007.

KOÇ, Nurettin, *Yeni Dilbilgisi*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1990.

KOMİSYON, *Dil ve Anlatım Dersi 9., 10., 11.,12. Sınıflar Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Basımevi, Ankara 2005.

KOMİSYON, *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Basımevi, Ankara 2006.

KOMİSYON, *Dil ve Anlatım 2 Ders Notu*, Açık Öğretim Lisesi Yayınları, Ankara 2006.

KOMİSYON, *Türkçe 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara 2006.

KOMİSYON, *Türkçe 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara 2007.

KOMİSYON, *Türkçe 8. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara 2008.

KORKMAZ, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2003.

KÜKEY, Mazhar, *Türkçenin Dil Bilgisi 2*, Cem Ofset, Samsun 2003.

ÖZ, Feyzi, *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2005.

ÖZBAY, Murat, *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Kitap, Ankara 2007.

SAĞIR, Mukim, *Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2002.

SEVER, Sedat, *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara 2004.

ŞİMŞEK, Rasim, *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Kuzey Matbaacılık, Trabzon 1987.

TOPALOĞLU, Ahmet, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989.

- TOPARLI, Recep - KARATAŞ, Turan - VURAL, Hanifi, *Türk Dili*, Seyran Yayınları, Sivas 1994.
- ÜSTÜNOVA, Kerime, "Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı", *Türk Dili*, S:641 (2005), s. 418-425.
- VARDAR, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, ABC Kitabevi, İstanbul 1988.
- YAPICI, Mehmet, "İlköğretim Dilbilgisi Konularının Çocuğun Bilişsel Düzeyine Uygunluğu", *İlköğretim Online*, C: 3, S:2 (2004), s. 35-41.
- YILDIZ, Cemal, *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2007.
- YILMAZ, Zeynep Aydın, *Sınıf Öğretmenlerine Türkçe Öğretimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2007.
- YÜKSEKKAYA, Gülden Sağol vd, *Türk Dili Kitabı*, DUYAP Yayınları, İstanbul 2006.